

Per Øverland: Historieglimt 256 Idrett i politisk spenningsfelt

I mellomkrigstiden ble idretten trukket inn i landets politiske kamper. Den gamle idrettsbevegelsen ble av de nye arbeideridrettslagene stemplet som borgerlig og som overklassens redskap til å undertrykke underklassen. Da idretten begynte å dyrkes i landet vårt, var det nettopp de velstående som var

Over: Reina, 1939. Foto: Klaus Forbregd/NTNU Universitetsbiblioteket.

først på banen. De hadde fritid og overskudd til å bruke på trening og ulike legemsøvelser. De mindre privilegerte hadde fullstendig nok med tungt og ofte dårlig betalt arbeid. De brukte det lille de hadde av fritid til hvile og søvn for å greie en ny lang og tung arbeidsdag. Slik var situasjonen da det første idrettsforbundet ble startet og i mange tiår fremover.

Starten var i 1861. Da kom idrettsinteresserte sammen og dannet «Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug». Skyting var da en viktig del av idretten, men i 1893 ble Vaabenbrug tatt ut av navnet. Den fikk sin egen organisasjon. Navnet ble da «Centralforeningen for Udbredelse av Idræt». Centralforeningen var stadig en arena for de velstående. I 1910 ble navnet endret til «Norges Riksforbund for Idræt». Fra 1919 het den «Norges Landsforbund for idrett». Etter første verdenskrig økte interessen for organisert idrett. Vi fikk også de første arbeideridrettslagene. Det hang ikke minst sammen med at arbeidstiden ble kortere. I eldre tid var ofte arbeidsdagen på 12 timer hver virkedag, altså 72 timers arbeidsuke. England, som var det ledende industriland, innførte i 1850 60 timers uke. På en kongress i Paris i 1899 ble det reist krav om 8 timers arbeidsdag, altså 56 timers uke. Det ble i mange år arbeiderbevegelsens hovedparole; også i Norge. I 1915 fikk vi 54 timers uka og i 1919 redusert til 48 timer. Redusert arbeidstid betød at lørdagen fikk kortere arbeidstid. Ungdommene kunne drive idrett på lørdag og søndag.

Med veksten av antall arbeideridrettslag økte spenningen mellom dem og de tradisjonelle idrettsforeningene. I 1922 ble «Arbeidernes Idrettsopposisjon» dannet for å samle alle idrettsorganisasjoner innenfor og utenfor Landsforbundet. Bak opposisjonen stod politiske ledere som Einar Gerhardsen og Trygve Lie. De ønsket å ta idretten i bruk som politisk redskap. Organisasjonen la fra starten av en konfrontasjonslinje overfor Norges Landsforbund for idrett. Et av svarene ble at Kristiania Fotballkrets nektet arbeideridrettslag opptak i kretsen. I desember 1923 ble Arbeidernes Idrettslag (AIL) dannet i Trondhjem. Laget var en fortsettelse av Birkebeinerne som var en sammenslutning av ungdom fra sosialistiske ungdomslag i byen. AIL fikk fast tilknytning til en bane på jordene til Rosenborg gård, og ble i hovedsak rekruttert av jern- og metallarbeidere. Klubben tok initiativ til å danne en egen arbeideridrettskrets i Trøndelag. Den ble stiftet den 16. november 1924 med seks klubber, fire fra Trondhjem, AIK, Fram, Sport og Ørn, og to fra Hommelvik og Løkken. Arbeidernes Idrettsforbund (AIF) ble dannet den 8. juni 1924 på årsmøtet til Arbeidernes Idrettsopposisjon i Oslo. 70 lag med 4810 medlemmer

stod i AIF fra starten. Dermed hadde norsk idrett fått to konkurrerende organisasjoner.

Norges landforbund for idrett (NLI) hadde hele tiden insistert på at idretten skulle være upolitisk. AIF derimot var en del av arbeiderbevegelsen og kjempet mot NLI som ble betraktet som borgerskapets idrettsorganisasjon. Det ble skapt en isfront mellom de to. Våren 1925 vedtok LFI å forby sine medlemmer å delta i AIF stevner og senere samme år kom et tilsvarende vedtak hos AIF. Bitrere enn striden mellom AIF og NLI skulle en ny strid bli, nemlig mellom to grupper av arbeideridrettslag. Her spilte Lademoen en viktig rolle. Bakgrunnen var to politiske syn som stod mot hverandre. Det ene var det sosialdemokratiske syn. Det gikk ut på at sosiale endringer i samfunnet skulle oppnås på demokratisk vis ved å øke oppslutningen i folket for å bedre arbeidsfolkets kår og bygge et bedre samfunn. Det andre synet var det kommunistiske. De drømte om en revolusjonær overgang til det nye og bedre kommunistiske samfunn. I Bergen og Trondhjem var det kommunistiske synet fremtredende i mange arbeideridrettslag.

Den russiske revolusjon skapte også i Vest-Europa mange drømmer om en radikal omveltning for å skape et sosialistisk samfunn. Splittelsen i arbeideridretten i Norge hadde internasjonale røtter. AIF var medlem av «Den røde sportslige internasjonale» (RSI). På årsmøtet i AIF i 1929 ble det vedtatt å bryte med RSI. Trøndelag Arbeideridrettskrets (TAK) var mot et slikt brudd. I løpet av 1929 forsøkte TAK å gjøre idretten mer politisk. Kretsen hadde sitt årsmøte i Folkets Hus i Trondhjem 16. november 1929. Det ble et voldsomt oppgjør som endte med at flertallet på 42 representanter toget ut og over i hotell Metropol. Begge grupper valgte sitt kretsstyre. AIF anerkjente ikke årsmøtet og sammenkalte til et nytt 7. desember. Klubbene i Trøndelag måtte nå ta sitt standpunkt. Mange falt ned på den kommunistiske siden, andre på den sosialdemokratiske og flere var sterkt splittet innad i laget. Kommunistiske ble lag som Brått, Djerv, Lyn, Spartacus, Ørnulf, Østbyen, Uredd og Varg. Mer kan en lese i *Trondhjemske samlinger* 1985.

Ved årsmøtet i AIF i 1931 ble en gruppe som sympatiserte med RSI, nektet adgang. Følgen var at kommunistene dannet en konkurrerende organisasjon, «Kampforbundet for Rød Sportsenhet» (KRS), som hadde sitt sterkeste feste i Bergen og Trøndelag. KRS ble aldri større enn 4-5000

medlemmer, men der det var sterkt hadde det stor innflytelse. Til sammenlikning hadde AIF i 1934 36.602 medlemmer i 390 lag. Naturlig nok ble det forhandlinger om å få bare en organisasjon for arbeideridrett. Det lyktes i 1934. Snart begynte også arbeidet med å forene all norsk idrett. Enighet ble oppnådd i 1939, men krigen kom og Norges idrettsforbund (NIF) ble først stiftet i 1946. Tross splittelsen i norsk idrett ble denne tiden en rik blomstring med mange nye lag og en veldig tilstrømning av idrettsutøvere.